

**СИНТЕТИЗОВАНИ ИЗВЕШТАЈ О РАДУ
УСТАНОВА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ЗА ОДРАСЛЕ И
СТАРИЈЕ СА МЕНТАЛНИМ, ИНТЕЛЕКТУАЛНИМ,
ТЕЛЕСНИМ ИЛИ СЕНЗОРНИМ ТЕШКОЋАМА
ЗА 2012. ГОДИНУ**

**Београд,
јун 2013. године**

САДРЖАЈ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	3
ПОДАЦИ О УСТАНОВАМА ЗА ОДРАСЛЕ	3
Услови становања корисника	5
Људски ресурси у установама за смештај одраслих	5
Професионално усавршавање запослених	6
ПОДАЦИ О КОРИСНИЦИМА УСЛУГА	7
УСЛУГЕ И АКТИВНОСТИ УСТАНОВА И САРАДЊА СА ДРУГИМА	12
ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	17

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Предмет извештаја је анализа услуга установа за одрасле и старије особе са менталним, интелектуалним, телесним или сензорним тешкоћама у установама социјалне заштите у Републици Србији у 2012. години. Услуге смештаја одраслих особа са телесним интелектуалним, менталним или сензорним тешкоћама према Одлуци о мрежи установа социјалне заштите за смештај корисника из 2012. године пружа 18 установа.

Интегралним извештајем за смештај одраслих обухваћено је укупно 15 домова за одрасле. Важно је напоменути да је извештај Установе за смештај одраслих и старијих у Љубовији део интегралног извештаја о установама за смештај одраслих и старијих, да Центар за заштиту жртава трговине људима, Земун, Београд који је са радом почео 2012. године има засебан извештај и да извештај установе „Штимље“, Урошевац није био на располагању Републичком заводу за социјалну заштиту.

Извештај је конципиран из три дела:

Први део приказује основне податке о условима на раду установа за смештај одраслих и старијих са менталним, интелектуалним, телесним или сензорним тешкоћама – подаци о карактеристикама домског смештаја и људским ресурсима којима установе располажу.

У другом делу извештаја приказана је структура и карактеристике корисника домског смештаја у установама за одрасле.

Трећи део садржи податке о додатним/другим делатностима и услугама којима се установе за одрасле баве, као и пројектне активности установа. У овом делу представљене су и сарадња установа са другима као и организовање различитих активности и подршке за кориснике.

На крају следе закључна разматрања о раду установа за одрасле и корисника на домском смештају у овим установама у 2012. години.

ПОДАЦИ О УСТАНОВАМА ЗА ОДРАСЛЕ

У 2012. години укупни капацитет домског смештаја у установама био је 4.339 места према Уредби о мрежи установа, 4.390 према актуелном капацитету тих установа. Укупан број корисника у 2012. био је 4.552, а на дан 31.12. 2012. у овим установама боравило је 4.229 корисника. У табели 1. дат је приказ капацитета и кретање броја корисника у установама.

Табела 1.

Домски смештај у Установама за одрасле и старије са телесним, интелектуалним или менталним тешкоћама у Србији у 2012. години

РБ	Назив установе	Капацитет, према Уредби	Капацитет, према извештају Установе	Укупан број корисника (1.1.2012. - 31.12.2012.)	Нови корисници у 2012. години	Број корисника на дан 31.12.2012.
1.	Установа за одрасле и старије „Земун”, Земун, Београд	80	80	85		79
2	Установа за одрасле и старије „Дољевац”, Дољевац	100	100	106	34	86
3	Установа за одрасле и старије „Збрињавање”, Панчево	120	120	128	21	109
4	Установа за одрасле и старије „Мале Пчелице”, Крагујевац	850	862	932	40	886
5	Установа за одрасле и старије „Извор” (при Центру за социјални рад Параћин), Параћин	92	92	93	2	88
6	Установа за одрасле и старије „Василије Острошки”, Нови Бечеј	425	425	481	57	426
7	Установа за одрасле и старије „1. октобар”, Стари Лец, Пландиште	550	550	593	20	572
8	Установа за одрасле и старије „Чуруг”, Чуруг, Жабалъ	200	200	215	10	199
9	Установа за одрасле и старије „Трбуње”, Блаце	80	80	75	13	48
10	Установа за одрасле и старије „Гвозден Јованчићевић” Велики Поповац, Петровац на Млави	280	280	283	3	281
11	Установа за одрасле и старије „Срце у Јабуци”, Јабука, Панчево	180	189	189	14	189
12	Установа за одрасле и старије „Otthon”, Стара Моравица, Бачка Топола	300	330	326		308
13	Установа за одрасле и старије „Тутин”, Тутин	302	302	332	20	312
14	Установа за одрасле и старије „Кулина”, Кулина, Алексинац	500	500	411	0	365
15	Радна јединица „Тешница”, Тешница, Алексинац	280	280	303	31	281
УКУПНО		4339	4390	4552	265	4229

Услови становања корисника

У установама за смештај одраслих доминирају четворокреветне и вишекреветне собе па је тако и највећи број корисника смештен у овим собама. Наиме, према подацима из 14 од 15 установа 20,8% корисника је смештено у четворокреветним, а чак 60,2% корисника у вишекреветним собама. У том смислу ће бити нужно да установе, у будућности, поступе у складу са Правилником о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите усвојеним у мају 2013. године, који дефинише да су у једној спаваоници смештена највише 4 корисника.

Кроз годишње извештаје о раду испитивани су поједини аспекти приступачности установа - постојање рампи, рукохвата, приступачног лифта, приземља и тоалета. Према извештајима о раду у 2011. години установе за смештај одраслих у већој мери задовољавају испитиване аспекте приступачности. Тако у 85% установа постоје рампе, приступачно приземље и приступачни тоалети, а само једна установа нема рукохвате. Мањи број установа, 40%, има лифтове. Имајући у виду да је велики број корисника у овим установама са неком врстом инвалидитета, ипак би све испитиване аспекте приступачности требало побољшати.

Табела 2.
Приступачност објекта установа особама са физичким
инвалидитетом и немоћним старијим особама

Приступачност објекта установе особама са физичким инвалидитетом и немоћним старијим особама	Да	Не
Постојање рампи (фиксна или покретна)	13	2
Рукохвати	14	1
Приступачно приземље	13	2
Лифт	6	9
Приступачни тоалети	13	2

Људски ресурси у установама за смештај одраслих

У установама за смештај одраслих је у 2012. години било запослено укупно 1.554 радника, незнатно мање него 2011. године. Број запослених је нешто већи него што је предвиђено нормативом, за 9%. У установама доминирају технички радници (спремачице, кувари, итд.) са 40% у односу на укупан број запослених. Следећи по бројности су неговатељице, (22%) па здравствени радници (18%). Међу стручним радницима, као и у протеклом периоду доминирају радни терапеути и радни инструктори, а међу здравственим радницима медицинске сестре.

У родној структури запослених као и протеклих година доминирају жене, са уделом од 74,%. У овим установама је 26% мушкараца, који су најчешће запослени као стручни и технички радници.

Табела 3.
Број, професионална структура запослених и извор финансирања запослених

Назив радног места	Укупан број извршилаца			Стварно запослени према извору финансирања				Род	
	По нормативу	Стварно запосл.	% запослених	Буџет Репуб.	Буџет л. самоуп.	Установа	РЗЗО	Мушки	Женски
Руководиоци - укупно	23	25	2%	24	0	1	0	9	16
Стручни радници - укупно	175	191	12%	172	1	18	0	65	126
Пружаоци неге и услуга – Ук.	339	348	22%	220	2	112	14	46	302
Здравствени радници - укупно	251	279	18%	0	0	13	266	42	237
Фин.рач. и админ.радници	75	87	6%	35	0	52	0	22	65
Технички радници - укупно	568	624	40%	272	1	351	0	223	401
Укупно запослених	1431	1554		723	4	547	280	407	1147
%		109%		47%	0%	35%	18%	26%	74%

У односу на старосну структуру, 1/3 запослених у установама припада старосној категорији 31-40 година, 1/3 запослених има између 41-50 година.

Табела 4.
Старосна структура запослених у установама

Старост	Р а д н о м е с т о														Укупно	%
	Руководећи		Стручни		Адм.-фин.		Здравствени		Пружаоци неге и усл.		Технички		Укупно			
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж		
До 30	0	0	9	11	1	3	10	31	4	10	19	33	43	88	131	8%
31-40	2	3	16	51	10	16	11	88	20	92	69	130	128	380	508	33%
41-50	2	6	18	31	8	24	14	69	14	121	71	157	127	408	535	34%
51-60	4	7	20	31	4	21	7	49	6	78	57	80	98	266	364	23%
Више од 60	1	0	2	2	0	0	0	0	2	1	6	2	11	5	16	1%
Укупно по роду	9	16	65	126	23	64	42	237	46	302	222	402	407	1147	1554	100%
Укупно	25		191		87		279		348		624		1554			

Професионално усавршавање запослених

Информације о професионалном усавршавању запослених региструју се преко неколико индикатора. О плану професионалног усавршавања запослених известило је 3 од 15 установа.

Запослени радници су у току 2012. године похађали различите врсте програма обуке или стручног усавршавања. Највише радника, укупно 229, је посећивало семинаре, стручне конференције и саветовања. Када је реч о програмима обуке, нешто већи број радника је похађао

програме обуке који нису акредитовани у систему социјалне заштите (укупно 57 радника), док је 32 радника похађало акредитоване програме обуке.

У односу на потребе за стручним усавршавањем, 7 установа је навело потребе за различитим обукама, како из области стручних поступака и процедура у раду установе и (примена Закона о СЗ, питања лиценцирања установа исл) тако и у области специфичних стручних питања везаних за комуникацију са корисницима, израду индивидуалних планова, рад са деменцијом... Такође, 2 од 7 установа нагласило је потребу за радом са синдромом сагоревања код запослених.

ПОДАЦИ О КОРИСНИЦИМА УСЛУГА

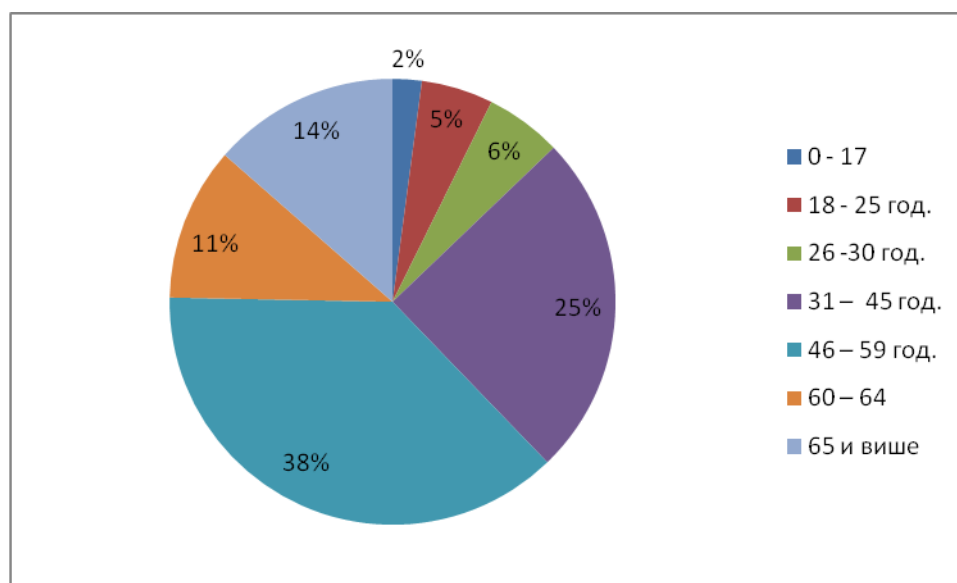
У овом делу извештаја биће представљене карактеристике корисника (деце, младих, одраслих и старијих) који су у 2012. години били смештени у установама социјалне заштите за одрасле и старије са менталним, интелектуалним, телесним или сензорним тешкоћама.

У овим установама је током 2012. године **на домском смештају** било је укупно 4552 корисника, а на 31.12.2012. на домском смештају било је 4229 корисника.

Према родној структури у 2012. години било је незнатно више корисника мушког него женског рода, док је посматрано према узрасту најбројнија групација корисника између 45-59 година старости (38%). Од укупног броја смештених 2% су деца (нешто мање него 2011, када је било 3,3% деце), а 5% су млади (5,3% 2011.) Од укупно 15 установа за смештај одраслих 2 ("Извор", Параћин и Кулине) на смештају има одређени број деце и/или младих. У Кулинама је током године било 93 детета а на крају године 53, што говори о континуираним напорима установе да на домском смештају нема децу. Такође је висок удео и старијих корисника (графикон 1).

Графикон 1.

Старосна структура корисника у установама за смештај одраслих и старијих лица са телесним, менталним или интелектуалним тешкоћама

Према месту пребивалишта из кога су корисници смештени у установе највише је корисника са територије других општина, чак 88%. Са територије општина/градова у којој се домови налазе је смештено само 8% корисника, а има и корисника са територије бивших република СФРЈ и других, 4% од укупног броја корисника.

Доминантни разлог смештаја у ове установе када су деца у питању је спреченост родитеља да врше родитељску дужност (78%) док је доминантни разлог смештаја младих у ове установе неспремност породица да воде бригу о њима (77%). Неспремност породице да води бригу о кориснику је доминантни разлог смештаја и код одраслих и старијих корисника у овим установа. Од укупног броја одраслих корисника за њих 37% ово је разлог смештаја, а од укупног броја старијих, 32%. Потребно је детаљније истражити разлоге смештаја одраслих и старијих који су у упитнику сварстани као „друго“.

Табела 5.
Разлози смештаја младих, одраслих и старијих у установу

Разлог смештаја	млади	одрасли	старији
Корисник нема ближих сродника (родитељи, деца, брачни/ванбрачни парт.)	0%		
Корисник нема ближих сродника (родитељи, деца, брачни/ванбрачни парт.)	14%	26%	20%
Породица корисника није спремна да води бригу о њему	77%	37%	32%
Неадекватно породично старање	5%	4%	4%
Социо-материјална угроженост породице и корисника	3%	5%	7%
Лични избор корисника	0%	2%	2%
Друго	1%	27%	35%

Највећи удео међу корисницима бележе они који **бораве у установи веома дуго**. Постојећи трендови остали су и у 2012. години. 27,15% корисника било је у категорији корисника који бораве у установи између 11 и 19 година, 24,01% је у домовима од 6 до 10 година, а 20 и више година у овим домовима борави 20,5% корисника. Више од две трећине, или 71,66% је у установи више од 6 година а скоро половина и више од 11 година.

Табела 6.
Корисници према дужини боравка

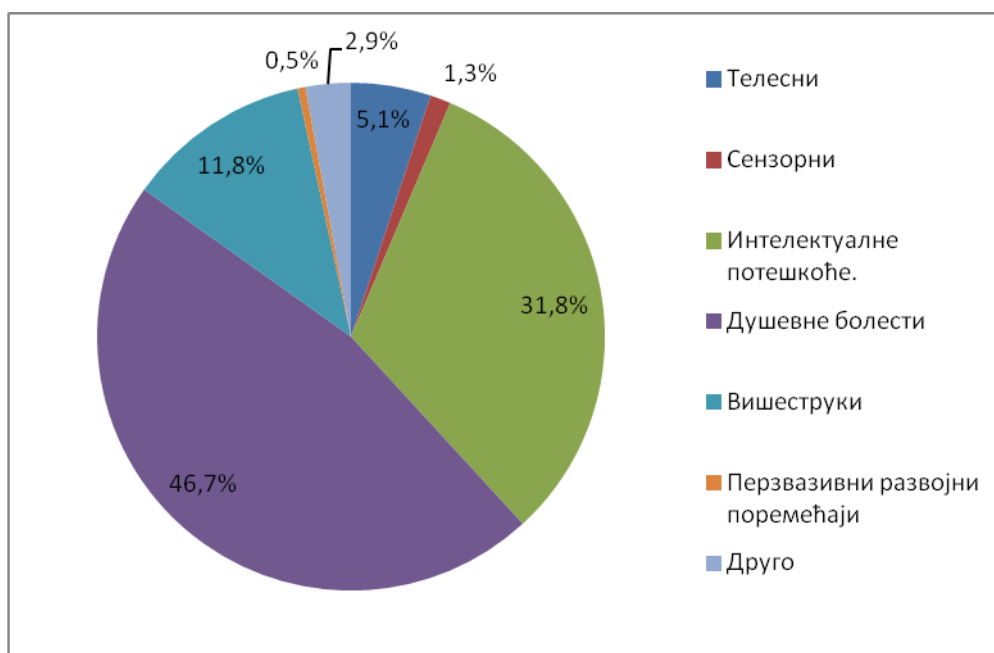
Дужина боравка	%
до 6 месеци	3,80%
7мес- 1 год	4,86%
2-5 година	19,68%
6 -10 год	24,01%
11-19 год	27,15%
20 год и више	20,50%

Када је реч о **корисницима према врсти сметњи у развоју/инвалидитету и душевним болестима** подаци показују да је од укупног броја корисника у 2012. години 46,7% у групи корисника са душевним болестима. Са интелектуалним тешкоћама је 31,8% корисника, а са вишеструким инвалидитетом 11,8% корисника. Телесни и сензорним инвалидитет има 6,4%, док је са первазивним развојним поремећајима 0,5 % корисника. Профил корисника у односу на врсте сметњи у развоју, инвалидитет и душевне поремећаје био је веома сличан и претходне, 2011. године.

Графикон 2.

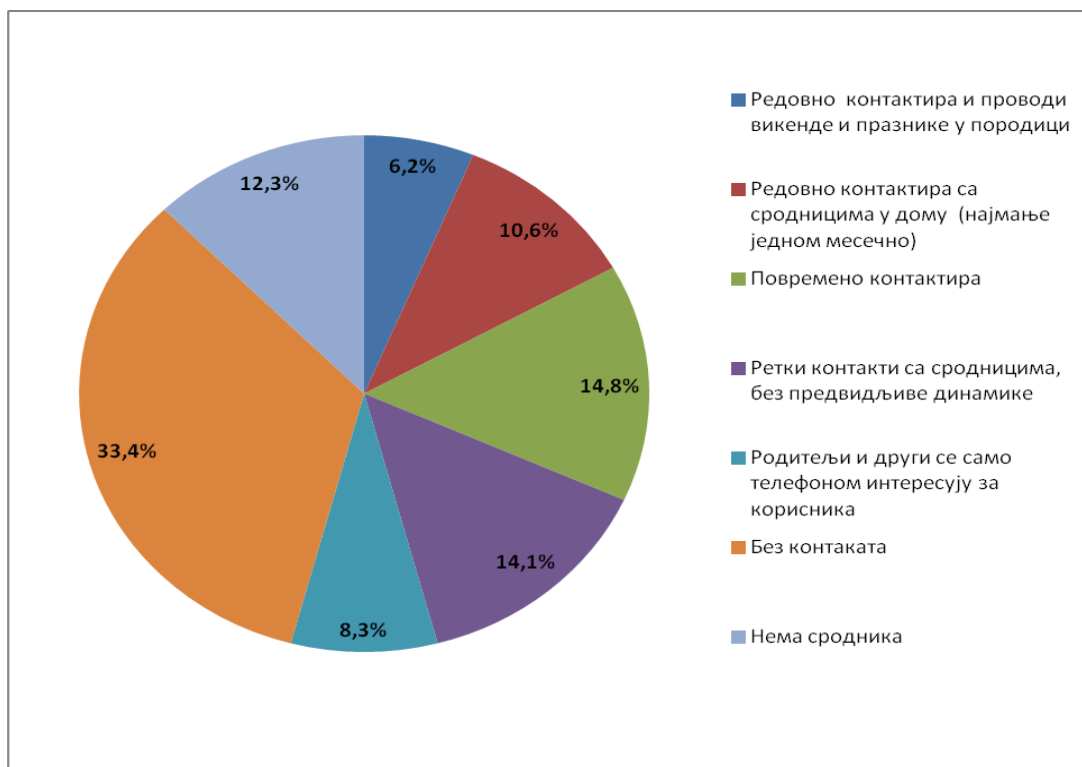
Корисници према врсти сметњи у развоју/инвалидитету и душевним болестима

Већина корисника, (78,4%) су покретни.

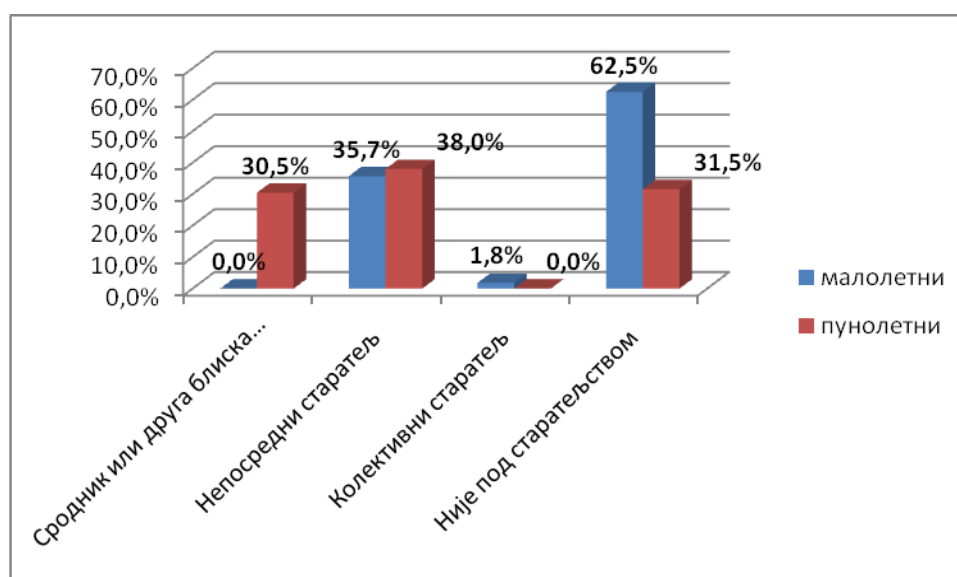
Структура корисника **према начину одржавања контаката са породицом и сродницима** показује да највећи број корисника нема контакте са сродницима – 33,4%. Ретке контакте, без предвидљиве динамике има 14,8 % корисника док континуирано, али ређе него једном месечно са својим сродницима контактира 14,1% корисника. Редовно контактира са породицом (у дому најмање једном месечно) 10,6% корисника, а код свега 6,2% корисника редован контакт подразумева и провођење викенда и празника у породици. За 8,3% корисника родитељи или сродници се интересују само телефоном, док 12,3% корисника уопште нема сроднике.

Графикон 3.
Структура корисника према начину одржавања контаката са сродницима

У вези са старатељском заштитом, ситуација се разликује код малолетних и пунолетних корисника. Док пунолетни корисници у приближно трећини случајева као старатеља имају или блиску особу (30,5%), или непосредног старатеља (38%), или нису под старатељством (31,5%), малолетни корисници су или под непосредним старатељством (35,7%) или немају старатеља (62,5%) .

Графикон 4.
Корисници према старатељској заштити на дан 31.12.2011.

Као и претходних година доминантни разлог престанка смештаја је смрт корисника (70% оних који нису више у установи). Подсматрано по узрасним групама, значајан је и број деце премештен у другу установу (ово су пре свега деца из Кулина). Према подацима установа од 228 умрлих, у 5 случајева радило се о несрећном случају, 1 самоубиство, 1 убиство, код осталих узрок смрти је болест.

Табела 7.
Корисници према разлогу престанка смештаја

Разлог престанка смештаја	Деца	Млади	Старији	одрасли	укупно
Вратили се у биолошку или сродничку породицу	0	2	1	9	12
Премештени у другу установу	38	4	0	25	67
Усвојени	0	0	0		0
Премештени у другу породицу	1	1	0	0	2
Користи услугу становања уз подршку	0	0	0	0	0
Самовољно напуштање установе	0	0	1	4	5
Умрли	1	5	104	118	228
Напустили установу из неког другог разлога	0	0	0	10	10
УКУПНО	40	12	106	166	324

У процесу решавања права на смештај у ове установе у току 2012. године било је 255 одраслих корисника чији смештај није реализован услед недостатка расположивих места. Иако је на дан 31.12.2012. године било места у домовима, у току 2012. године домови су прекорачивали капацитете тако да је било особа које нису успеле да буду смештене.

У установама се већ пар година води евиденција **појаве насиља**, у виду броја физичког злостављања, сексуалне, емоционалне злоупотребе, занемаривања и немарног поступања према кориснику или експлоатације корисника као и врсте насилника. Нажалост, подаци прикупљени од установа показују и даље недостатак сензибилисаности на појаву насиља у овом типу установа, тако да укупно 2 установе региструју по 1 случај насиља.

УСЛУГЕ И АКТИВНОСТИ УСТАНОВА И САРАДЊА СА ДРУГИМА

Установе социјалне заштите за смештај корисника уз сагласност оснивача могу обављати и другу врсту делатности из области социјалне заштите. У 2012. години једна установа за смештај одраслих је пружала услуге **прихватилишта за одрасле**. Реч је о Установи за одрасле и старије „01. Октобар“ Стари Лец, Пландиште, која је услугу пружила за 24 одрасла и старија лица, у оквиру посебне организационе јединице. Капацитет за смештај у прихватилиште износи 12 корисника.

Током 2012. године установе су пружале и друге услуге, неке окренуте унапређењу квалитета живота и одговору на потребе својих корисника, а неке окренуте потребама у самој локалној заједници.

а) **Становање уз подршку за одрасле са сметњама у развоју** имају 4 установе, у Тутину, Јабуци, Петровцу на Млави и у Крагујевцу. Укупан капацитет којим су располагале ове установе је 132 места, током године установе су имале 114 корисника а 31. децембра 2012. 98 корисника. У односу на 2011. годину, број пружалаца се смањио (Нови Бечеј не извештава о постојању ове услуге) али се повећао укупан број корисника услуге (са 66 на 114). Финансирање ових услуга делом је још увек пројектно засновано, а делом је постало део редовног финансирања.

Из извештаја установе „Срце у Јабуци“:

... Становање уз подршку за 12 корисника који живе самостално у три куће у селу и 8 корисника који живе у становима у Новог Саду у сарадњи са асистентима из СОШ „Милан Петровић“. Добра сарадња са локалном самоуправом омогућила нам је развој Становања уз подршку. Прва кућа обезбеђена је донацијом НВО „People in need“ 2007 године а средствима града Панчева изграђене су две монтажне куће 2010 и 2011 године. Укупно 12 корисника користи ову услугу у Јабуци и надамо се да ће у наредном периоду њено финансирање преузети Град Панчево. Сарадња са СОШ“Милан Петровић “ из Новог Сада омогућила нам је да већ три године 8-оро наших корисника живе са асистентима у два стана у Новом Саду. Добро функционисање ове услуге само нам показује да смо на добром путу развоја и да се у том правцу треба и надаље усмеравати.

Установа из Петровца на Млави је пак развила два облика осамостаљивања корисника домског смештаја, са различитим степеном подршке :

1. Самостално становање у оквиру установе
2. Заштићено становање уз подршку ван установе (или „Стара Економија“)

Из извештаја установе из Петровца на Млави:

Облик самосталног становања при установи подразумева да су корисници и даље ангажовани по групама и да користе услуге кухиње у почетној фази осамостаљивања, како би се постепено прелазило на припрему прво једног, а касније и потпуну припрему сва три obroka.

Предвиђена обука траје 12 месеци, а по завршетку обуке одлив из самосталног становања зависиће од могућности шире друштвене заједнице. Група броји 11 корисника оба пола од којих је један део од 6 корисника већ прошао обуку осамостаљивања.

Постигнути резултати у току протекле године су задовољавајући..

Заштићено становање уз подршку на пољопривредној економији установе има карактер пољопривредног домаћинства у коме раде и станују корисници.

У пројекат је укључено 8 корисника који су дислоцирани из установе, и који су оспособљени за самосталан живот и рад и тако функционишу већ неколико година.

Њихова самосталност се огледа у томе што сами себи организују начин живота(припрема хране, одржавање опште и личне хигијене, слободне активности, изласци и сл.)

Станари су обучени за послове повртарства, ратарства, сточарства укључујући и узгој живине

б) **Дневни боравак за одрасле са сметњама у развоју** - Установа за одрасле и старије „Срце у Јабуци“, Јабука, окренута је корисницима из локалне заједнице и у потпуности је попунила актуелни капацитет од 8 корисника. Ова услуга започета је као пројектна активност а данас је део редовног финансирања општине.

Из извештаја установе „Срце у Јабуци“:

Дневном боравку у који долазе млади из породица из суседних села и Панчева уз помоћ донатора су такође окречене просторије, реконструисано купатило, обезбеђен нови намештај и телевизор. Овај простор је сада добио изглед модерно опремљеног амбијента који одговара потребама наших корисника а прилагођен је за рад и разне активности.

ц) **Остале услуге:** Установа из Новог Бечеја развила је услугу Помоћ у кући и храна на точковима и пружала је за 68 корисника током 2012. године, установа у Земуну је кроз обуку 27 персоналних асистената обезбедила и асистенте али само за своје кориснике.

У табели 9. дат је преглед услуга које су установе пружале у 2012. години са подацима о капацитету и укупном броју корисника.

Табела 8.
Капацитети установа за друге услуге и број корисника

Врсте услуге	Капацитет	Укупан број корисника (1.1.2012. - 31.12.2012.)	Нови корисници у 2012. години	Број корисника на дан 31.12.2012.
Дневни боравак за одрасле са сметњама у развоју	8	8	0	8
Становање уз подршку за одрасле са сметњама у развоју	132	114	16	98
Прихватилиште за одрасле	12	24	24	3
Нешто друго, Помоћ у кући и храна на точковима	0	68	9	63
Нешто друго, Обука кандидата за персоналне асистенте		27		

Све установе су у 2012. години пружале услуге здравствене заштите, 11 установа је здравствену заштиту пружало на основу верификоване испуњености услова за пружање услуга примарне здравствене заштите, а остале на основу уговора са здравственом установом. Установе воде различите врсте евиденције о здравственим услугама (болеснички картон корисника, протокол корисника, књига наркотика, протокол Ртг, протокол лабораторијских услуга, протокол за неуропсихијатра, књигу заразних болести, књигу умрлих корисника, итд.).

Кад је реч о установама које потписују уговоре са здравственом установом, поред здравствених радника запослених у установи, уколико постоји потреба за допунском здравственом дијагностиком или лечењем, корисници се упућују у здравствене установе ван „своје“ установе.

Установе за одрасле и старије са телесним, интелектуалним или менталним тешкоћама обезбеђују и рекреативне, окупационе, културно-забавне и друге активности, зависно од потреба, способности и интересовања корисника. Радна терапија се спроводи ради боље социјализације, вођења независног и продуктивнијег живота корисника.

У активности које се организују укључен је велики број корисника. Корисници ових установа у највећој мери учествују у различитим културно-забавним садржајима, око 2/3 корисника. Знатно мањи број (око 20% корисника) редовно је укључено у радионичарски рад, спортске активности и рад у секцијама.

Излазећи у сусрет потребама и могућностима корисника установе организују различите програме.

Из извештаја „Пчелице“, Крагујевац:

„Школица описмењавања“ се спроводи у Заводу за оне кориснике који су заинтересовани, као и за оне, који имају очуване образовне потенцијале. Укупан број корисника, који се укључује у рад школице је 51. Од тог броја, њих 41 редовно похађа школицу, док њих 10-оро се повремено укључују.

Табела 9.
Активности подршке оспособљавању и већој самосталности корисника, културно-забавне и рекреативне активности у 2012. године

Назив програма	стално укљ	повремено укљ	Укупно	% укупног бр. корисника
Програми подршке осамостаљивању одраслих	127	80	207	4,5%
Културно-забавни садржаји	2879	437	3316	72,8%
Спортско-рекреативни садржаји	880	371	1251	27,5%
Радионичарски рад	891	418	1309	28,8%
Рад у секцијама	793	359	1152	25,3%
Друго	689	89	778	17,1%

Установе наглашавају велики значај ових активности и неке се истовремено жале да их у бољој реализацији ограничавају недовољне просторне могућности. Евидентно је да је учешће у културно-забавним садржајима најпосећенија активност и да редовно или повремено ове садржаје конзумира преко 2/3 корисника установа.

Ради што боље и комплексније рехабилитације, корисници установа се на основу својих интересовања, могућности и преосталих психофизичких способности, укључују у радно окупационе активности. Радно ангажовање корисника је саставни део стручног рада. Тећина (34%) корисника је укључено у различите облике радног ангажовања, углавном на основу одлуке стручног тима установе, највише корисника је ангажовано на одржавању хигијене заједничких просторија.

Табела 10.
Радно ангажовање корисника

Облик радног ангажовања	Укупан број радно ангажованих лица
Одржавање хигијене заједничких просторија	552
Одржавање дворишта	313
Рад са мајсторима	147
Рад на економији	98
Друго	439
УКУПНО	1549

Ради побољшања услова рада, квалитета живота корисника домског смештаја или ради покретања неких нових активности, мањи део установа (5) определио се за израду и реализацију пројеката. У оваквом начину иновирања, напредовања и трансформације установе предњачи „Срце у Јабуци“ са 6 од укупно 12 пројеката о којима информишу установе за одрасле и старије. О пројектима извештавају још и установе из Земуна, Новог Бечеја, Кулине и Крагујевца. Пројекти су веома различити, неки се тичу конкретних једнократних акција, неки покретања будућих услуга, неки су дубоко реформски попут трансформације установе у Кулини. Као финансијери појављују се Министарство, УНИЦЕФ, Покрајински секретаријат за спорт и омладину али и локална самоуправа и приватни сектор.

Што се тиче донација које стижу од појединаца, јавног сектора и НВОа, како у храни и одећи, тако и у опреми, 13 од 15 установа примило је неки вид донације током 2012. године. Неке установе, попут Otthon наглашавају да је и даље лоша опремљеност корисника одећом и обућом и да се већина гардеробе набавља из донација организација и појединаца.

Установе су у годишњем извештавању процењивале и сарадњу на локалном нивоу. Установе су најзадовољније сарадњом са МУПом и установама социјалне заштите, најмање су задовољне сарадњом са локалном самоуправом и НВО сектором.

Ипак, неке установе наглашавају недостатак адекватне сарадње са ЦСР.

Из извештаја установа:

...Поред Општинског центра за социјални рад сарадња се одвијала и са другим Центрима (наша установа тренутно сарађује са 63 Центара за социјални рад) и морамо истаћи да би сарадња са свим Центрима морала бити чвршћа, квалитетнија, коректна и обострана а у циљу превазилажења свих тешкоћа корисника смештених у нашој установи.

...Не можемо бити задовољни ажурношћу Центара за социјални рад око сарадње на остваривању права на потребну документацију за кориснике као и оствареним посетама корисницима које се сместили у нашу установу.

...Мали број посета органа старатељства успорава и отежава остваривање права корисника (успостављање и редовно одржавање контаката са сродницима итићеника; регулисање личних докумената - карата и здравствених књижица; продају акција за кориснике лишене пословне способности чији су старатељи стручни радници Центара за социјални рад; отежава израду заједничких индивидуалних планова заштите;)

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

На основу података који су садржани у годишњим извештајима о раду установа за смештај одраслих лица могуће је извести неколико кључних закључака:

У многим установама за смештај одраслих број корисника премашује смештајне капацитете. Иако је на дан 31.12.2012. године број корисника у установама за смештај одраслих био испод капацитета, тј. било је слободних места, у току 2012. године у већини домова број корисника је премашивао капацитете. Поред генерално великог броја корисника додатни проблем је и узрасна структура корисника, у установама за одрасле и старије бораве и даље деца и млади. Старији корисници (65+) у установама за одрасле имају скоро исто учешће као и одрасле особе са инвалидитетом, које се смештају у домове за старије (14% према 15,9%).

Када су услови становања корисника у питању у установама за смештај одраслих доминирају четворокреветне и вишекреветне собе па је тако и највећи број корисника смештен у овим собама. У перспективи је потребно услове становања више прилагодити специфичностима и потребама ове корисничке групе и стандардима дефинисаним актуелним законом и подзаконским актима.

Мањи број ових установа покренуо је активности у складу са реформским процесима, потребно је подизати капацитете установа да развијају услуге пре свега, оне које омогућавају веће осамостаљење корисника. Своје капацитете треба да пројектно иновирају и испробају неке нове програме и услуге за одрасле особе са инвалидитетом у локалној заједници и средини где имају стално пребивалиште а за које би била заинтересована и локална самоуправа.

С'обзиром да је на смештају највећи број корисника са менталним и интелектуалним тешкоћама те да корисници у овим установама бораве веома дуго, препорука је, да се за њих услови боравка што пре, ускладе са минималним стандардима и што више хуманизују и приближе њиховим свакодневним потребама. Потребно је смањивати број оних који немају други избор сем домског смештаја, јачати услуге у локалној заједници, као и системски развијати механизме подршке породици чији чланови имају сметње у развоју/инвалидитет или душевне болести.